

УДК 378

ФУЧИЛА Олена Миколаївна,кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов,
Національний університет «Львівська Політехніка»
*e-mail: helenfuchila@gmail.com***БАЛАЦЬКА Любов Петрівна,**старший викладач кафедри іноземних мов,
Національний університет «Львівська Політехніка»
*e-mail: lubov.balatska@gmail.com***РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ТА НЕФОРМАЛЬНИХ СТРУКТУР БЕЛЬГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ
НАВЧАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОРΟΣЛИХ**

У статті розглянуто участь державних структур та неформальних організацій у організації навчання функціональної грамотності дорослих у багатонаціональному суспільстві Бельгії. Відмічено особливості організації навчання у трьох мовних спільнотах Бельгії, її переваги та недоліки. Визначено перспективи використання досвіду Бельгії в Україні у період глобалізації світу та поширення міграційних процесів.

Ключові слова: функціональна грамотність дорослих; Бельгія; державні структури; неформальні організації; міграційні процеси; епоха глобалізації.

Постановка проблеми. В епоху глобалізації та поширення міграційних процесів особливо гостро постає проблема функціональної грамотності дорослих, тобто, розвиток навичок використання мови країни, у якій особа проживає, для повноцінного функціонування у соціумі.

У економічно розвинених країнах світу є багато прикладів як виникнення, так і вирішення проблем, пов'язаних із неграмотністю дорослих. Зокрема, у Бельгії, що розташована у центрі Європи, складається із трьох мовних спільнот (фламандомовної, франкомовної та німецькомовної) і, отже, є країною із інтенсивними міграційними процесами, створено багато можливостей для дорослих, що мають проблеми із інтеграцією у суспільство незалежно від їхнього походження. Цей процес не може відбуватися без допомоги (зокрема, фінансової) державних установ та, водночас, потребує залучення соціально активних громадян-волонтерів, які надають освітні послуги поза системою формальної освіти. Аналіз участі організацій формального та неформального секторів освіти у вирішенні

проблеми функціональної неграмотності доросли у Бельгії може бути надзвичайно корисним і для розвитку освіти дорослих в Україні.

Мета статті. Проаналізувати участь формальних та неформальних організацій освіти дорослих у Бельгії в наданні освітніх послуг дорослим із функціональною неграмотністю з метою можливого використання цього досвіду у сфері освіти дорослих України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як було відмічено вище, Бельгія складається із трьох основних частин, фламандомовної, франкомовної і німецькомовної, кожна з яких має власний підхід до базової освіти дорослих. Однак, кожна спільнота Бельгії докладает зусилля для розв'язання проблеми, що є характерною для усіх країн, а саме забезпечення базової освіти дорослих у напрямках, визначених ЄС, враховуючи характеристики, притаманні освіті дорослих. Дорослі, які навчаються, вимагають особливого підходу, оскільки вони беруть участь в освітньому процесі паралельно із виконанням інших обов'язків. Через це вони самостійно приймають рішення щодо часу навчання, цінують знання, що можуть мати негайне застосування у житті, та усвідомлюють потреби в освіті [1].

Спільноти Бельгії вирішують питання структуризації освіти дорослих порізному. У Фландрії базова освіта дорослих (а відтак і навчання грамотності) є елементом системи освіти дорослих, підпорядковується відповідним міністерствам, їхнім програмам і декретам і ними фінансується. Натомість, уряд франкомовної спільноти вбачає завдання освіти дорослих насамперед як допомогу у працевлаштуванні і освоєнні відповідних для цього навичок. У системі освіти дорослих німецькомовної спільноти основна увага приділяється неперервній освіті та навчанню з метою подальшого працевлаштування. Отже, навчання грамотності у кожній із спільнот має свої особливості.

У франкомовній спільноті найбільшим сектором формальної освіти, що надає послуги з освіти для дорослих, є освіта соціального розвитку, якою опікується Міністерство освіти. Деякі школи цього сектора організують курси з розвитку грамотності та курси базової освіти, що ведуть до отримання сертифіката про початкову освіту [2]. Тим не менше, незважаючи на існування певної кількості програм з розвитку грамотності чи базової освіти у цьому контексті, вони

складають менше 0,1% кількості курсів для дорослих, що їх пропонує державна освіта.

Державні осередки освіти дорослих франкомовної спільноти завжди приділяли недостатньо уваги освіті осіб із дефіцитом базових навичок. Щоб компенсувати цю нестачу, було створено організації волонтерів для соціальної та професійної інтеграції осіб із низьким рівнем грамотності з відповідною концепцією і мережею організацій для забезпечення професійного навчання та базової освіти дорослих. У 1983 р. волонтерські організації робітничого руху створили координаційну мережу під гаслом «Читати і писати» (фр. – «Lire et Ecrire») [3]. Вона організовує і координує навчання грамотності на території франкомовної спільноти Валлонія-Брюссель і виконує функції створення широкої та міцної бази для волонтерського сектора, залучення робітничого руху до освітньої діяльності, заохочення цільових груп громадян до навчання, виконання освітньої діяльності, спрямованої на різні верстви населення.

Відділ культури визнає та фінансує волонтерські організації, що пропонують програми неперервної освіти. Щоб їхня діяльність відповідала цьому призначенню, волонтерські організації повинні включати у програми «такі завдання, як: розвиток навичок критичного аналізу суспільства; стимулювання демократичних та колективних ініціатив; розвиток активного громадянства із застосуванням на практиці соціальних, культурних, екологічних та економічних прав громадян; навчання для майбутнього індивідуального та групового розвитку, з наголосом на активній участі у соціальному житті та культурному самовираженні» [4, с. 5]. Деякі проекти здійснюються у громадському секторі, а саме у бібліотеках, музеях, театрах, центрах творчості тощо.

Недержавні установи організують курси для безробітних та, у меншому обсязі, для працюючих. Ці організації проводять діяльність у партнерстві з волонтерським сектором для надання освіти особам із дефіцитом базових навичок. Певна діяльність проводиться також у поєднанні з соціальною політикою та політикою інтеграції для іммігрантів, оскільки «життя людини протікає в просторі полікультурної взаємодії, а відтак соціалізація особистості повинна бути глибоким освоєнням різних культур, що існують у єдиному соціально-економічному просторі» [5, с. 13]. Програми соціальної

інтеграції дають можливість регіональним владним структурам надавати фінансування волонтерським організаціям на певні види діяльності, включаючи курси грамотності. Натомість політика інтеграції іммігрантів Бельгії не передбачає коштів для оцінювання базових навичок та залучення до базової освіти осіб, що подали заяви про надання громадянства.

Сьогодні на території франкомовної спільноти близько 200 волонтерських організацій різних типів організують курси з розвитку навичок грамотності, у яких працюють близько 500 волонтерів на безоплатній основі та 800 оплачуваних працівників. Крім базових навичок, таких як мовлення, читання, письмо, арифметика тощо, на них вивчають історію, географію, основи економіки, художньої виразності тощо. Орім процесу навчання читанню та письму, необхідним елементом опанування грамотності є інформаційна грамотність. Забезпечення доступу до ІТ є значною допомогою у боротьбі з низькими рівнями грамотності населення та уникнення таким чином зростаючої маргіналізації громадян із груп ризику. Сучасні засоби навчання, простір документального пошуку, ефективні інструменти комунікації та обміну інформації призначені покращувати ефективність навчання та збагачувати педагогічні прийоми навчання функціональної грамотності [6], але вимагають певних коштів, які таким організаціям надають насамперед державні структури.

Навчання грамотності у франкомовній спільноті майже повністю інтегроване в інші види діяльності та спрямоване на різні цільові групи як засіб розв'язання проблем щоденного життя, досягнення особистих цілей, отримання початкового сертифіката про навчання, допомоги дітям у навчанні, працевлаштування. Але для того, щоб організації – представники волонтерського сектора отримали офіційне визнання, а значить, і фінансування, їхня діяльність повинна відповідати трьом основним напрямкам державної освітньої політики, встановленим відповідними документами. Це, по-перше, декрет про неперервну освіту, який визначає місце навчання грамотності у культурному та політичному контексті. По-друге, це – державні програми зниження рівня безробіття. Третій напрямок – соціальна та професійна інтеграція. Близько 40 волонтерських організацій із навчання грамотності працюють у цьому напрямку, отримуючи фінансу-

вання з Європейського соціального фонду [2].

Діяльність у сфері освіти дорослих вимагає відповідної професійної компетентності вчителів та наявності відповідних методів навчання. За підтримки Міністерства франкомовної спільноти Валлонія – Брюссель (в галузі шкільної освіти, культури та тривалої освіти) волонтерські організації з навчання грамотності займаються також підготовкою освітян (як контрактного, так і неоплачуваного волонтерського персоналу). Завдяки цій підтримці освітяни, що приходять працювати в організації навчання грамотності із системи формальної освіти, соціальної роботи або інколи із промисловості та сфери обслуговування, можуть додати до своїх знань, навичок та досвіду нові кваліфікації та практику у сфері педагогіки та андрагогіки для навчання дорослих [4].

Відповідальні за політику в галузі освіти Фландрії підтримують ідею підвищення уваги до грамотності на робочому місці. Серед них – Фламандський центр підтримки усієї освіти дорослих, тобто на рівні керівництва базовою освітою Фландрії існує чітка тенденція до фокусування головним чином на економічній важливості навчання грамотності, а саме на створенні можливостей працевлаштування для осіб із дефіцитом базової освіти та їхнього подальшого професійного навчання [7].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Низький рівень базових навичок вважають причиною «довготривалого безробіття у період економічного процвітання країни» [8, с. 392]. Отже, в умовах інтенсивних глобалізаційних процесів, одним із аспектів яких є міграція, необхідно вживати заходів для запобігання виникненню функціональної неграмотності дорослих, які недостатньо опанували мову чи культурні цінності країни, у якій проживають та шукають можливості працевлаштування. Щоб уникнути маргіналізації та криміналізації суспільства за рахунок збільшення безробіття, владні структури держави разом із волонтерськими організаціями, які вони фінансово і законодавчо підтримують, повинні приділяти увагу дорослим із освітніми проблемами та створювати для них нові навчальні мережі, беручи до уваги досвід таких розвинених країн Європи, як Бельгія.

Список бібліографічних посилань

1. Mukan N., Fuchyla O. Functional literacy learning in the system of adult education in Belgium. *Advanced education*. Kyiv, 2016. № 6. С.34–39.

2. Blondin Ch. Structures des systèmes d'enseignement et de formation en Europe: Communauté française de Belgique / Liège: Faculté de Psychologie et des Sciences de l'Éducation Université de Liège, 2010. 63 p.
3. Goffinet S.-A., Loontjens A. Les itinéraires d'alphabétisme / Brussels; Luxembourg: Lire et Ecrire: EC Official Publications Office, 1986. 86 p.
4. Maroun E. Professional Development in the Field of Literacy and Basic Education. State of the art in Belgium / Lyon: National Agency to Fight Illiteracy (ANLCI), 2007. 15 p.
5. Якса Н.В. Міжкультурна взаємодія суб'єктів освітнього процесу: навчальний посібник / Житомир: ЖДУ ім.І.Франка, 2007. 32 с.
6. Lebrun M. eLearning pour enseigner et apprendre: Allier pédagogie et technologie / Louvain-la-Neuve: Academia-Bruylant, 2005. 269 p.
7. Vermeersch L., Vandenbroucke A. The access of adults to formal and nonformal adult education. Country report: Belgium (Flemish Community) / Higher Institute for Labour Studies: Leuven, 2009. 142 p.
8. Druine N., Wildemeersch D. The vocational turn in adult literacy education and the impact of the international adult literacy survey. *International Review of Education*. 2000. №46 (5). P.391–405.

References

1. Mukan, N., Fuchyla, O. (2016). Functional literacy learning in the system of adult education in Belgium, *Advanced education*, 6, 34–39.
2. Blondin, Ch. (2010). *Structures des systèmes d'enseignement et de formation en Europe: Communauté française de Belgique*. Liège: Faculté de Psychologie et des Sciences de l'Éducation Université de Liège.
3. Goffinet, S.-A. & Loontjens, A. (1986). *Les itinéraires d'alphabétisme*. Brussels; Luxembourg: Lire et Ecrire: EC Official Publications Office.
4. Maroun, E. (2007). *Professional Development in the Field of Literacy and Basic Education. State of the art in Belgium*. Lyon: National Agency to Fight Illiteracy (ANLCI).
5. Yaksa, N.V. (2007). *Intercultural interaction of the agents of educational process: tutorial*. Zhytomyr: Zhytomyr State University named after I. Franko. (in Ukr.)
6. Lebrun, M. (2005). *eLearning pour enseigner et apprendre: Allier pédagogie et technologie*. Louvain-la-Neuve: Academia-Bruylant.
7. Vermeersch L. & Vandenbroucke A. (2009), *The access of adults to formal and nonformal adult education. Country report: Belgium (Flemish Community)*. LL2010 project, Subproject 5. K.U.Leuven (University of Leuven) - Higher Institute for Labour Studies: Leuven.
8. Druine, N. & Wildemeersch, D. (2000). The vocational turn in adult literacy education and the impact of the international adult literacy survey. *International Review of Education*, 46 (5), 391–405.

FUCHYLA Olena,

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor of Foreign Languages Department,
Lviv Polytechnic National University
e-mail: helenfuchyla@gmail.com

BALATSKA Liubov,

Senior Lecturer of Foreign Languages Department,
Lviv Polytechnic National University
e-mail: lubov.balatska@gmail.com

ROLE OF FORMAL AND INFORMAL INSTITUTIONS OF BELGIUM IN ORGANIZING OF TEACHING OF ADULTS' FUNCTIONAL LITERACY

Abstract. Introduction. In the age of globalization and spreading the migration processes, the problem of adult functional literacy, that is, the development of skills of using the language for full-fledged functioning in the society is especially crucial. In the economically developed countries, there are many examples of occurring as well as solving the problems connected with adult illiteracy. In particular, in Belgium, which is located in the centre of Europe, consists of three language communities (Flemish, French and German-speaking) and, therefore, is the country with intense migration processes, many opportunities are created for adults having problems with the integration into society regardless of their origin. This process cannot be possible without the help (especially, financial) of formal institutions and, at the same time, volunteer organizations from the non-formal educational sector.

Purpose. The purpose of the article is to analyze the participation of formal and non-formal institutions of Belgium in providing educational services to functionally illiterate adults for further using their experience in the educational sphere of Ukraine.

Results. In Flemish community, the task of providing educational opportunities to functionally illiterate adults is solved through the formal educational institutions. German-speaking community directs their efforts towards achieving the certificates of secondary education. However, in French community, the formal institutions only support the activities of non-formal volunteer organizations, which provide a wide range of courses for immigrants and persons of Belgian origin. Some volunteers work in these organizations for free, but there is a paid staff working there as well. As most of such courses are free, they are sponsored by the government and, for receiving it, should meet certain requirements. They are enlighten in the decrees for permanent education, in government programs for decreasing the level of unemployment. The third sphere is devoted to social and professional integration, which is sponsored by the European social foundation.

Originality. This research has been done for the first time with the use of original literature sources.

Conclusion. Having analyzed different aspects of teaching functional literacy to adults in Belgium, the authors can conclude that low basic skills can be the cause of unemployment even in the economically developed countries. Therefore, in the age of globalization, one of its aspects being the intense migration, it is necessary to take measures for preventing adult functional illiteracy, occurring when immigrants do not sufficiently master the language and culture of the country they live and try to find employment opportunities. For avoiding such negative phenomena as marginalization and criminalization of the society due to increasing unemployment, formal institutions together with non-formal (volunteer) organizations, whom they sponsor, should pay attention to adults with educational problems and provide new educational networks for them, taking into account the experience of such developed countries of Europe, as Belgium.

Key words: functional adult literacy; Belgium; formal institutions; non-formal organizations; migration processes; age of globalization.

Одержано редакцію 31.03.2018
Прийнято до публікації 12.04.2018